

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Верховлюк Заріна Сергіївна

УДК 330:322

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ З. С. Верховлюк

Керівник роботи

Дема Д. І.
к.е.н., професор

АНОТАЦІЯ

Верховлюк Заріна Сергіївна. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Житомирський національний агроекологічний університет, 2019.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретико-методологічні аспекти формування українського страхового ринку, розкрито діяльність основних учасників страхового ринку.

Досліджено стан формування страхового ринку в Україні. Встановлено, що вітчизняний ринок страхування - це переважно ринок короткострокових видів страхування. Страхування життя займає досить низьку частку. Визначено, що найближчим часом страховий ринок буде розвиватися за умов діджиталізації. Запропоновано для страхових компаній спільно із фахівцями ІТ сфери розробляти модільні додатки для страхових послуг, які можна активувати або навпаки відключити.

Ключові слова: діджиталізація, страхування, страховий ринок, страховик, страхувальник, страхові посередники, страхова премія.

SUMMARY

Verkhovlyuk Zarina. Insurance market of Ukraine: the state and prospects of development. Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». - Zhytomyr National Agro-Ecological University, 2019.

The qualification work outlines the theoretical and methodological aspects of the formation of the Ukrainian insurance market, reveals the activities of the main participants of the insurance market.

The state of formation of the insurance market in Ukraine is investigated. It is established that the domestic insurance market is mainly the market for short-term insurance. Life insurance has a relatively low share. It is determined that in the near future the insurance market will develop under the conditions of digitization. It is suggested for insurance companies, together with IT professionals, to develop modeling applications. For insurance services that can be activated or vice versa.

Key words: digitization, insurance, insurance market, insurer, insurer, insurance intermediaries, insurance premium.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ	8
. Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	14
Висновки до розділу 2.....	17
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	19
Висновки до розділу 3.....	24
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27

ВСТУП

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень. Економічні, фінансові та політичні умови є досить змінними, що несуть загрозу для розвитку та формування страхового ринку. Нині страховий ринок розвивається в умовах підвищення вимог до їх фінансової здатності. Зростають і вимоги потенційних клієнтів до страхових послуг. Все більшою популярністю користуються послуги, які не вимагають від страхувальника обов'язкової присутності в офісі страховика, які швидко і якісно можна оформити через мережу Інтернет. Даний процес набуває все більшої популярності у великих містах, поряд з яким невеликі міста, села, селища залишаються за межами діджиталізації. Тому виникає нагальна потреба дослідити даний процес та його вплив на формування страхового ринку України.

Процеси формування страхового ринку вже тривалий час досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, та фахівці страхового ринку, серед них найбільш відомими є праці таких авторів Рудь І. Ю., Борисюка О., Дьячкової Ю. М., Залєтова О., Клапківа Ю. М., Тофана І. М., Липчука В. В. Моташко Т., Пікус Р. В. та інших. Однак поряд з існуючими науковими дослідженнями недостатньо висвітленими є питання розвитку страхового ринку в умовах діджиталізації, однозначною є відповідь на те, що даний процес буде призводити до суттєвих змін на страховому ринку.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування проблем формування страхового ринку та окреслення його перспектив розвитку за умов діджиталізації.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються такі *завдання дослідження*: сформулювати теоретико-методологічні засади розвитку страхового ринку; проаналізувати основні показники розвитку страхового ринку за сучасних умов. На цій основі визначити основні напрямки вдосконалення страхового ринку в Україні за умов діджиталізації.

Об'єкт та предмет дослідження. *Об'єктом дослідження є діяльність страховиків, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності, предметом дослідження є сукупність економічних відносин щодо формування страхового ринку.*

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися як загальнонаукові так і спеціальні методи дослідження. *Методи аналізу та синтезу, абстрактно-логічний метод* стосувалися для окреслення поняття «діджиталізація» та його впливу на формування сучасних умов страхового ринку. Ці методи дали змогу окреслити основні дефініції роботи, сформувані висновки та виокремити пропозиції. *Прийоми порівняльного аналізу* використовувалися для окреслення зарубіжного досвіду з вітчизняним. *Метод прогнозів* стосувався для прогнозу розвитку страхового ринку в Україні.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У процесі виконання кваліфікаційної роботи результати прогнозування основних економічних показників розвитку страхового ринку свідчать, що у умовах діджиталізації буде розвиватися страховий ринок у великих містах та з відставанням розвиток страхування буде здійснюватися у інших населених пунктах.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та пропозиції за результатами дослідження можуть бути використаними для вдосконалення страхових продуктів та розробки недорогих страхових послуг. (Довідка про впровадження результатів дослідження № 28 від 10 грудня 2019 р., видана РО м. Житомир ПрАТ СК ПЗУ Україна).

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

1. «Вплив та наслідки кризи на страховий ринок України» оприлюдненій на IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет конференція «Перспективи функціонування фінансової інфраструктури в умовах децентралізації економіки». (21 квітня 2017 р., м. Миколаїв, МНУ ім. В.О. Сухомлинського.)

2. «Основні напрями діджиталізації на страховому ринку України» оприлюдненій на Міжнародній науково-практичній конференції з нагоди 25 річчя заснування кафедри фінансів і кредиту «Фінансова політика регіонального розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід» (10-11 жовтня 2019 р. Житомир, ЖНАЕУ).

3. «Основні тенденції формування вітчизняного страхового ринку» оприлюдненій на I Міжнародній науковій студентській конференції (15-16 листопада 2019 р.. м. Кам'янець-Подільський: Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2019).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладено на 25 сторінках комп'ютерного тексту. Ілюстративний матеріал представлено у вигляді 4 таблиць та 2 рисунків. Структурно робота включає вступ. Три розділи, висновки, список використаних джерел (43 найменувань).

ВИСНОВКИ

1. Страховий ринок як категорія в Україні сформувалася вже більше двадцяти п'яти років тому із появою перших кооперативних страхових компаній. Це поняття вдосконалювалося і нині більшість вчених сходиться на тому. Що страховий ринок – це місце, де відбувається купівля-продаж специфічного страхового продукту – страхової послуги. Страховий ринок нині в Україні має сформовану інфраструктуру: є страхові компанії, страхові посередники, професійні оцінювачі ризиків та збитків, страхувальники, орган державного нагляду за страховою діяльністю – Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.

2. Визначено, що діджиталізація – це закономірний процес, який розпочався на зарубіжних страхових ринках і поступово впроваджується в Україні. Вітчизняний страховий ринок перейшов на нову стадію свого розвитку – в умовах діджиталізації, про що свідчить постійне зростання продажів страхових продуктів через мережу інтернет, формування сайтів страхових компаній, розробка калькуляторів страхових продуктів.

3. Аналіз окремих елементів формування зарубіжних страхових ринків засвідчив появу нових інноваційних страхових продуктів, в основу яких покладені мобільні додатки. За необхідності таку страхову послугу можна включити, за необхідності відключити. Крім того, недалеким є той час, що для одержання відшкодування не потрібно буде звертатися до офісу страховика, всі належні документи, можна в електронній формі направити, а відшкодування буде здійснюватися в автоматизованому режимі. Тобто послуги на зарубіжних страхових ринках максимально наближуються до потреб клієнта. Клієнт завжди хоче отримати максимальне страхове покриття за мінімальну ціну страхової послуги.

4. Аналіз українського страхового ринку показав позитивну динаміку зростання основних економічних показників по валових страхових преміях,

валових страхових виплатах. Страховий ринок розпочав поступове відродження після трагічних подій 2014 року. Страховий ринок України є ринком ризикових видів страхування. Встановлено, що частка ризикового страхування складає 92 % у 2018 році, решта це накопичувальне страхування життя. Юридичні та фізичні особи надають перевагу короткостроковому страхуванню, а не накопичувальному як це існує за кордоном.

5. Визначено, що прогнольні показники українського страхового ринку можуть сягнути триліона страхових премій вже у 2021 році за сприятливих умов розвитку, але для цього страхові компанії мають більш активно наближувати страхові послуги до потреб потенційних клієнтів.

6. З метою розвитку страхового ринку за умов діджиталізації варто розробляти спільно із фахівцями ІТ-сфери такі страхові продукти, які будуть ґрунтуватися на максимальному наближенні до потреб клієнта страхової послуги. Клієнт за умов розвитку інноваційний страхових продуктів зможе самостійно обирати пакет ризиків, який його задовольняє, включати або виключати страхову послугу за потреби.

7. Пропонуємо розробити для Пр АТ «ПЗУ Україна» мобільний додаток по страхуванню автоцивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. Суть якого буде зводитися до того, що у разі необхідності такий мобільний додаток буде відключатися, а за потреби клієнта включатися. Нині такого страхового продукту не має у діяльності страховиків.

8. Перспективним напрямком розвитку страхового ринку стане формування в умовах діджиталізації прозорого ринку страхових послуг. Для цього варто розширювати наповнення сайтів страхових компаній інформацією щодо страхових послуг, стосовно ризиків, які приймаються на страхування. На даний час ця інформація закрита. Це сприятиме, серед потенційних клієнтів формування позитивного іміджу страхового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабець І. Г., Жабинець О. Й. Інтегральна оцінка безпеки страхового ринку України. *Бізнес Інформ*. 2015. № 2. С. 223-228.
2. Баглюк Ю. Б. Страховий ринок України: капіталізація й конкуренція *Фінанси України*. 2012. № 4. С. 67-75.
3. Бачо Р. І. Стан ринку страхових послуг Автономної Республіки Крим і м. Севастополь у нових умовах функціонування. *Бізнес Інформ*. 2015. № 8. С. 225-231.
4. Борисюк О. Дистрибуція страхових продуктів як важливий елемент страхового менеджменту. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. 2018. № 2. С.131-137
5. В Чехії з'явився новий тип страховщиків — peer-to-peer (P2P) компанії з возвратом частини страхової премії клієнтам URL: <https://forinsurer.com/news/16/07/07/34002> (дата зверення 20.11.2019)
6. Верховлюк З. С. Основні напрями діджиталізації на страховому ринку України. Фінансова політика регіонального розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 25-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту (10-11 жовт. 2019 р.). Том 2. – Житомир, 2019. С. 27-30.
7. Верховлюк З. С. Основні тенденції формування вітчизняного страхового ринку: Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства: Матеріали I Міжнародної наукової студентської конференції (15-16 листопада 2019 р.). У З Т. Кам'янець-Подільський : Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2019. Т.1. Економічні науки. С.147-150.
8. Воронкова О. М. Кішик Т. В Аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України: комплексний підхід. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 33(1). С. 284-293.

9. Гаманкова О. О., Хлівний В. К. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі. *Фінанси України*. 2012. № 5. С. 58-67.
10. Грибіненко О. М. Діджиталізація економіки в новій парадигмі трансформації. *Міжнародні відносини*. Економічні науки. 2018. №16. С. 35-37
11. Диба В. А. Вплив економічної кризи на страховий ринок України. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_10_37.
12. Діджиталізація: веб сайт URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 28.09.2019).
13. Дьячкова Ю. М. Страховий ринок в умовах нестабільної економіки. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2014. № 2. С. 172-176.
14. Железняк В. В. Аберніхіна І. Г. Методи та підходи оцінки рівня розвитку регіонального страхового ринку. *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. Проблеми економіки транспорту. 2013. Вип. 6. С. 76-82.
15. Залетов О. Вплив страховиків з іноземним капіталом на страховий ринок України. *Ринок цінних паперів України*. 2014. № 1-2. С. 77-84.
16. Клапків Ю. М. Визначники формування сприятливого середовища для сталого розвитку ринку страхових послуг. *Економічний простір*. 2017. № 119. С. 122-134.
17. Липчук В. В., Тофан І. М. Страховий ринок Польщі: стан та тенденції. *Фінанси України*. 2017. № 7. С. 91-101.
18. Марценюк Л. В., Чорновіл О. В., Біла К. В. та ін. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Наука та прогрес транспорту*. *Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2016. № 2. С. 36-46.
19. Матвеев В. В., Гайдаржийська О. М., Отрошко В. П. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2018. № 2(2). С. 727-731.

20. Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, О. М. Лобова та ін]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К.: Логос, 2015. – 508 с.

21. Моташко Т. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка*. 2016. №3 (182). С.18-24

22. Нацкомфінпослуг удосконалює систему пруденційного нагляду за страховими компаніями: URL: <https://nfp.gov.ua/news/1555.html?PrintVersion>

23. Нікольчук Ю. М. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2018. № 6(1). С. 142-146.

24. Польова О. Л., Корчун В. В. Аналіз сучасного стану ринку послуг із страхуванням життя в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6577> (дата звернення: 13.10.2019).

25. Приказюк Н., Моташко Т. Роль інтернету в реалізації страхових послуг. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 3(156). С. 45-51

26. Про затвердження Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Нацкомфінпослуг України від 17.12.2016 № 3104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>

27. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика: Розпорядження Нацкомфінпослуг України від 23.02.2016 р. № 396 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0417-16>

28. Про страхування: Закон України. редакція від 7.02.2019 від 2473-VII – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 3.11.2019).

29. Расшивалов Д. П. Вплив Brexit на британський та світовий страховий ринок: функціональний та інституційний аспекти. *Вісник Київського*

національного університету імені Тараса Шевченка. *Економіка*. 2017. Вип. 5. С. 29-34.

30. Руденко В. Страховиків врятували від дефіциту. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/strakhovykiv-vriatuvaly-vid-defitsytu.html> (дата звернення 12 вересня 2019).

31. Рудь І. Ю. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23(2). С. 87-91. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23\(2\)__18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23(2)__18). (дата звернення 2 жовтня 2019).

32. Страховий ринок. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html>

33. Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації: V Міжнар.науково-практичн. семінар, 18-19 травня 2017 р. м. Львів [матеріали]; За ред. Сич О.А.: Львів: ЛНУ, 2017. 194 с.

34. Страховой бизнес с привкусом IT: что можно застраховать онлайн URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/projects/fintech/2019/04/23/647105/> (дата звернення 20.11.2019)

35. Сукач О. М. Сарана Л. А. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 1. С. 106-113.

36. Чотири ключові тренди страхових технологій, які можуть повністю змінити страховий ринок URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/09/28/30181867/> (дата звернення 20.11.2019)

37. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Проникнення страховиків з іноземним капіталом на страховий ринок України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 2. С. 76-90.

38. Шматко К. А. Статистичний аналіз когнітивної моделі дослідження ринку страхових послуг з урахуванням лояльності. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 177-181.

39. Шубенко І. А., Верховлюк З. С. Вплив та наслідки кризи на страховий ринок України. Матеріали IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет конференція Перспективи функціонування фінансової інфраструктури в умовах децентралізації економіки. (21 квітня 2017 р., м. Миколаїв.): збірник наукових праць. – м. Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського. 2017. С.182-184

40. Юхименко В. М. Страховий ринок України в контексті впровадження вимог Solvency II. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12(2). С. 190-193.

41. Achkasova S. A. Developing the methodical approach to assessing the financial security of insurance market *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 1. С. 71-78.

42. Seliverstova L. Trends in the development of the Ukrainian insurance market *Товари і ринки*. 2018. № 1. С. 135-144.

43. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrialrevolution-what-it-meansand-how-to-respond/> (дата звернення 2.09.2019).